

SLOVENSKI PRIMOREC

UREDNIŠTVO in UPRAVA v Gorici v ulici
Orzoni šte. 38 — Cena oglasom po dogovoru.
Odprto vsak delavnik od 10. - 12. ure

KATOLIŠKI TEDNIK

IZIDE VSAK ČETK. K

Poštni čekovni račun št. 11/5092

Leto II. Štev. 48

GORICA DNE 28. NOVEMBRA 1946.

Cena L. 5.—

SIMON GREGORČIČ GOVORI NAŠEMU ČASU

24. XI. 1906 — OB 40. LETNICI SMRTI — 24. XI. 1946

Simon, kako bogata je tvoja struna! Vedno, zlasti pa danes, ob 40-letnici tvoje smrti, smo zahrepeneli po tvoji pesmi, ki iz nje brni vse, kar doživlja človeško srce, kar čuti in ljubi, kar trpi in pričakuje naš človek. Kolikokrat smo se že vprašali, če bi danes živel Gregorčič, kaj bi nam zapel? Pridi, pesnik po milosti božji, ponovi nam tiste pesmi, ki bi se komaj kako drugače glasile, ako bi bil še med nami in bi hotel izraziti, kar čuti danes narodu in veri zvesto slovensko srce.

Čez gore in dole na krilih lahkotnih
Priplaval iz dalje moj duh je med
In kar vas pri slavnosti tej je
Prisotnih, vas
Objemljem, poljubljam zdaj duhoma
jaz.
Pozdravljeni srčno mi, bratje udani,
Prijazno srce naj mi slednji ohrani!

Domovina, kakšna si!

O vdova tožna, zapuščena,
Ti mati toliko sirot;
S krvjo, solzami napojena,
Ki bol poznaš le, nič dobrot, —
O mati vdanega ti sina,
Ti zlata mati, domovina!
Ti krasna si, krasnejše ni,
Kar jih obseva zarja dneva;
Krepostna si, vsa vredna ti,
Da krona venča te kraljeva,
A trnjeva le tvoj venec je
In rod tvoj rod mučenec je...

Kaj vse gledam po domovju!

Oh, moj dom še tema krije,
Megla narod moj mori;
Iz oči mi solza lije,
Tuga mi srce topi.

Zemlja slovenska! Ti nisi posvečena samo s solzami in krvjo tvojih sinov, tudi njih trupla te gnojijo. Koliko jih je, posameznih, skupnih, na desetine, stotine, na tisoče... Joj, še v božjo luč zamaknjen sem vzdihnil:

Grob zeva globok, globok in širok
Sred mladih livad.
Oh, koliko sanj pokopljejo vanj
In koliko nad!

Pač čakala bo, pač čakala bo
Nevesta doma,
In plakala bo, pretakala bo
Brez mere solza.

In mamke skrbne in ljube sestre
Se upajo zdaj.
A brat jim in sin iz daljnih ravnin
Ne pride nazaj.

A niso strta samo mlada življenja,
niso pokopana samo raztrgana
trupla. Strte so še druge vrednote,
pokopani so vzori!

Pravico v grob so devali,
Pri grobu jaz sem bil.
Pogrebi so prepevali,
A jaz solzè sem lil.

Uzora pokopali so,
Oh to docakal sem!
Na grobu tam plesali so,
Bridki jaz plakal sem.

Zrl bratoljubja sem pokop.
Ko grob se je zaprl,
Smejal se je spremničev trop,
V bridkosti jaz sem mrl!

Če bi tod bilo samo trpljenje, ti-
he in vdano prenašano, bi ga Večni
blagoslovil ter pritisnil svoj narod
na svoje Srce. Toda trpljenje, vi-
dim, je pomešano s kletvijo, krivi-
co, hudobijo, grhom!

Kdo gledal bi ta hrib in dol,
Zaklet le v revo, jok in bol —
Hinavstva, zmot, trpljenja poln,
Sirot in sirotinja poln!

«Mori pogled, teži »omnin
Me svojih ljudskih bolečin!

Kaj čuda, če je moj duh ob pogledu
na toliko razdejanje nemiren in o-
tožen, če skripljejo od ljubezni in
bolesti domovinske v grobu še mo-
je kosti? Zemlja nad njimi je zra-
hljana...

A se pomirim, ker čutim, slutim
nebeško zarjo novega časa. V svo-
jem preroškem duhu jo že gledam:

Zlati up mi v dušo vlija,
Da nam lepši vstane čas.

Le hrepeneti je treba po njem, s
trčno vero pričakovati ga, prositi
Vsemogočnega in moliti. Pa tudi
delati je treba, živeti in žrtvovati
se zanj. Hrepeneti s monoj venomer
in kličite:

Pridi, zvezda naša, pridi,
Jasne v nas upri oči;
Naj moj dom te zopet vidi,
Zlata zvezda srečnih dni!

Naj se zlije z mojo še vaša pesem
hrepenenja in ljubezni:

Le vstani, uborni narod moj,
Do danes v prah teptan,
Peplni dan ni dan več tvoj,
Tvoj je — vstajenja dan.

Molimo:

To prošnjo le usliši, Večni,
Ah, ne molim je za se,
Molim jo za dom nesrečni:
Zjasni zvezde mu temne!

Fovajte vsem moje misli in želje,
ciznanjate vsem dragim rojakom
od gor do morja moje ljubezen, ki
sem jo izlil v poeziji:

Mojo srčno kri škropite
Po planinskih sončnih tleh;
Kakor seme jo vrzite
Po doléh in po bregéh...

V teh težkih dneh, tako polnih
nizlote in sovraštva, naj bo to va-
še geslo:

Odprti srce, odprti roke,
Otiraj bratovsko solzè,
Sirotam olajšuj gorjè.

Vedite, da narodno zaveden ni
tisti, ki ljubi naše gore in doline,
gozdove in travnike, ampak tisti,
ki se veseli sreče svojih rojakov ter
je čez z jokajočimi brati. Tisti ljubi
svojo domovino, ki nosi v svojem
srцу trpljenje in veselje slehernega
Slovenca:

Iz bratov sreče njemu sreča klije,
Veseli se ljudsko njemu v oku sije
In tuja solza mu meči srce.

S takim plemenitim srcem, do-
brim, sočutnim, pojdite na delo za
sveto stvar, za srečo in veličino na-
šega naroda, da bi vendar že avig-
nil kvišku, k nebu od trpljenja po-
veličani obraz:

Na delo tedaj, ker resnobni so dnovi,
A delo in trud naj nam Bog
blagoslovi.

Mislite in pišite, delajte in živite
vedno tako,

Da bomo narod poštenjakov,
Da bomo narod vrlih mož.

To je moj zadnji opomin, moja e-
poroka vam, ljubljeni rojaki.

Sedaj pa z Bogom!

Oj z Bogom, domovinski svet,
Oj z Bogom, ti planinski cvet,
Nebeški čuvaj te vladar,
Ne zabim te nikdar, nikdar.

Simon, kako zlata je tvoja stru-
na! Ob tvojih zvokih nam je zabrne-
la duša do zadnje gubè ter zbudila
vse, kar je v nji lepega in vzvišene-
ga. Tvoja pesem ne izzveni. Nosili
jo bomo v svoji duši vekomaj ter
uveljavili tvoje nauke in opomine.
Prezgodaj si odšel od nas. Vedno bi
te radi med seboj imeli, te videli in
slišali. Pa poj nemo iz svojega gro-
ba pesmi žalujke, pesmi vere in
upanja našemu nemirnemu času in
njegovim žalostnim ljudem.

Mohor

IZ ŽIVLJENJA CERKVE

Novi svetniki

V nedeljo 24. nov. so v Rimu pro-
glasili za blažene frančiškanske mu-
čence iz bokserske vstaje na Kitaj-
skem iz leta 1900. Novih blaženih je
29. To so misijonarji iz raznih de-
žel, ki so bili mučeni zaradi vere.
Od vseh mučencev pa je ostala sa-
mo majhna relikvija, košček kosti
patra Cesidija, ki jo bočo, vdetano
v krasen relikviarij, izročili sv.
četu.

Slovenec bodo vstali svoti mu-
čenci iz kraških jam.

Kmetje pri sv. očetu

Pretekli teden so zborovali v Ri-
mu italijanski kmetje. Ob koncu
zborovanja so se udeležili sprejema
pri sv. očetu. Papež je imel nanje
lep nagovor, v katerem jih je opo-
zoril na važnost kmetjskega dela za
narodno gospodarstvo, na potrebo
modrega obdelovanja zemlje in na
razdor med mestom in deželo, ki
ga je povzročil kapitalizem.

Poljaki so se posvetili M. B.

Ob priliki velikega narodnega ro-
manja k M. B. čenstohovski, kate-
ga se je udeležilo dva milijona Po-
ljakov, se je poljski narod slovesno
posvetil M. B. V posvečenju izjav-
ljajo sinovi poljskega naroda, da
hočejo ostati zvesti naukom Odre-
šenikovim, braniti njegov evange-
lij in njegovo Cerkev.

Pismo krščanske matere

Ameriški zunanji minister Byrnes
je v nekem govoru, ki ga je imel ob
priliki nekega sprejema delegatom
Združenih narodov, čelk tudi sle-
deče:

»V tem mesecu novembru se spo-
minjamo tudi padlih v vojni. Zdi se
mi prav, da tudi vi spoznate pismo,
ki ga je pisala mati v vojni padlega
vojaka kardinalu Spellmanu. Pis-
mo prihaja iz Minnesote (zvezna a-
meriška država) iz neke vasi s par
tisoč prebivalci.

Mati piše: »Imela sem sina stara-
ga 18 let. Šel je kot prostovoljec k
ameriški mornarici. Neki dan mi
je pisal, da ne čuti prav nobenega
sovraštva do sovražnikov, ker se
tudi oni borijo za svoje domovino,
kakor se on sam bori za svojo...
Teško delo leži sedaj na naših rame-
nih, odkar so izvršili svoje poslan-
stvo tisti, ki so odšli od nas. Velika
odgovornost je na nas in jaz prosim
Boga za našega zunanjega ministra
J. Byrnesa, molim Boga za vse ti-
ste, ki delajo za mir, molim, da bi
sklenili pravičen mir, molim, da bi
vsilili, s čim se obleči in nasititi:
zakaj ni prav, da morajo ljudje tr-
peti radi tega, ker so bili naši so-
vražniki. Molim tudi za vse tiste, ki
spijo v seni belih križev, naj jih
Bog blagoslovi.«

»Prebral sem vam to pismo, je
nadaljeval Byrnes, da bi slišali na
njegov klic vsi odposlanci in zu-
nanji ministri Združenih narodov.

Bogastvo Amerike ni v njenih na-
ravnih lepotah, tudi ne v bogastvu
in drugih reših, ki jih lahko vidite
v New Yorku. Resnično bogastvo se
najde pri revnih ognjiščih, v ma-
terah, ki ta ognjišča čuvajo. Resni-
no bogastvo se najde v srčni pleme-
nitosti teh mater, ki molijo za so-
vražnike in za tiste, ki so umrli,
naj jih Bog blagoslovi.

Naj Bog usliši molitev te mate-
re.«

Tako govori in misli krščanska
mati. Včasih je imel tudi naš narod
take matere. Ali jih ima še?

Se, a ne med »novimi ženami«, ki
so vrgle v svojih srh s prestola
ljubezen in na njeno mesto posadile
politične strasti in sovraštvo.

Stvari, ki se zgodijo

V neki vasi je prišla v cerkev
ženska, morda gospa, morda gospo-
dična, morda tovarišica (kdo ve?) v
hlačah, v kratkih moških hlačah.
Zagledal jo je cerkovnik. Pogledal
jo je pisano in ji rekel: »Oprostite,
taka obleka se ne spodobi za v cer-
kev!« in ji pokazal na njene hlače
in ostalo. Nežna vernica pa se ni
dala ugnati. Protestirala je, da ona
v moški obleki ne vidi nič pohuj-
šljivega. In ni hotela iz cerkve. Če
bi se cerkovnik spustil v debato, bi
se zadeva gotovo zavlekla. Toda
mož je na kratko odsekal: »Ne gre
samo za vas... Pripeljite mi v cer-
kev moškega v krilu, pa boste vi-
dela, da našenem tudi njega! Cer-
kev ni shajališče za pustne norce.«

Pravijo, da se je vernica viala in
šla iz hiše božje.

Kdaj je Cerkev svobodna?

Cerkev je svobodna:

Kadar ji vsi, tudi država, pri-
znajo njen značaj popolne družbe,
ki z lastnimi sredstvi stremi po
dosegi svojega posebnega cilja,
ki je nadnaravno zveličanje duš.

Kadar ji vsi, tudi država, pri-
znajo pravico, da se za dosego
svojega namena poslužuje ne sa-
mo strogo duhovnih sredstev,
temveč tudi vseh dovoljenih in
primernih sredstev zemeljskega
in naravnega značaja; saj je Cer-
kev tudi človeška družba, ki
ima opravka z ljudmi iz kosti in
mesa.

Kadar ima cerkvena oblast (pa-
pež, škofje in duhovniki) popol-
no možnost, da lahko z govorje-
no ali pisano besedo oznanjajo,
razlagajo, dokazujejo, utemelju-
jejo ves nauk, ki so ga prejeli
od Kristusa, in ga lahko branijo
pred vsemi zmotami, starimi in
modernimi.

Kadar uživa popolno možnost,
da ima svoj verski fisk, svoje
verske organizacije, katerih drža-
va nima pravice kontrolirati.

Kadar ima pravico do združ-
vanja in do svoje verske propa-
gande.

Kadar ima pravico, da lahko
nemoteno zbira in vzgaja svoj
duhovniški in redovni naraščaj.

Kadar ima pravico, da lahko
ustanavlja in vodi svoje šole (zla-
stni semenišča) brez vsakega vme-
šavanja države.

Kadar ima pravico, da versko
vzgaja mladino, posebno s po-
močjo verouka po šolah.

Kadar je krščanskemu zakonu,
ki je temelj človeškega družab-
nega življenja, priznan značaj
nerazdružnosti.

Kadar ima vsak vernik možnost
stika z duhovnikom, duhovnik s
škofom, vsi skupaj s papežem.

Kjer so dani vsi ti pogoji, tam
uživa Cerkev svobodo. Kjer ne-
dostaje le enega, tam je Cerkev
preganjana, zakaj preganjanje
Cerkve je vsakršno kratenje nje-
nih pravic. Ako more maršal Tito
reči: v Jugoslaviji uživa Cerkev
vse te pravice — potem bomo
rade volje priznali: v Jugoslaviji
se Cerkev ne preganja, temveč
je res svobodna.

Naši bravci prav dobro vedo,
da je v tem smislu vera prega-
njana ne le v Jugoslaviji in ne
samo v coni B, kjer o resnični
svobodi Cerkve sploh ne more
biti govora, ampak tudi v coni A
v krajih, kjer so duhovnjiki od
zasedbenih oblasti pred komuni-
stičnim nasiljem in grožnjami
premalo zaščitene.

Razvojna teorija

Komunistična
vera

Po naši deželi se vedno bolj širi nova vera, ki ji pravimo materializem. Ta vera uči, da je vse, kar biva, sama materija, snov ali pa njen proizvod: zunanji svet je snov, mi smo snov, naše misli, čustva, želje, vse naše življenje, vsi naši ideali, vse naše ustvarjanje, versko, kulturno, narodno, socialno, vse je sama, gola snov. Nobene bistvene razlike ni med lepo mislijo, ki se ji je porodila v duši, in med umazanim pljunokom, ki ga je nekdo pogoltna na cesto: misel ni nič drugega kot izcedek tvojih možganov, kot je pljunek navaden proizvod tvojih ustnih žlez.

Obnošena vera

Ta vera prav za prav niti nova ni. Pred kakim pol stoletjem je skoraj neomejeno kraljevala med „učeniimi“ ljudmi, danes se bo v zapadni Evropi težko našel resen učenjak, ki bi še vzdrževal take gorostasnosti. Pač pa si je vero v materializem osvojili komunisti in jo postavili celo za temelj svojemu sistemu. Komunisti si brez materializma ne moremo misliti, kot si človeka ne moremo misliti brez duše. Naša napredna „demokracija“ prav pridno oznanja ta nazadnjaški, zastareli nauk in ž njim ob vsaki priliki pita naše ljudstvo.

Hudič - božja opica

Pravijo, da je hudič božja opica, ker skuša posnemati Boga in njegovo Previdnost, seveda v nasprotnem, slabem smislu. Tudi komunistični materializem skuša posnemati krščansko vero, seve v čisto obratnem smislu. Krščanstvo je nadnaravna, razodeta vera, vsebujoča resnice, ki jih moramo s svojim razumom sprejeti radi Boga, četudi nam niso jasne. Te resnice niso proti razumu, le prese-gajo ga, in mi jih sprejmemo ne radi njihove notranje razvidnosti, temveč ker jih je Bog, večna Resnica, razodel. Komunistični materializem sicer zaničuje vero in njen nauk in ga stavi v svet starih bajk in legend. Na mesto vere pa povzdiguje tako zvano vedo ali znanost. „Vero nadomestuje veda“, beremo v nekem spisu, ki ga je izdala Poljudna znanstvena knjižnica v Ljubljani in ki se širi tudi po naši deželi. Ker materializem tako globoko ceni vedo in človeški razum, ki vedo usvarja, si boš morda mislil, da je materialistični nauk z vsemi svojimi trditvami postavljen na trdna tla znanosti, da je krepko podprt z vsemi mogočimi razumskimi dokazi. Kaj še! V komunističnem materializmu nauk, ki ga moraš sprejeti. (Gre torej za vero!) Skušajo ga sicer prikazati v neki znanstveni luči, dati mu videz razumske dognanosti, toda vse to je le prevara, čisto navadna laži-znanost. Razumeš ali ne razumeš, naj se ti zdi pametno ali neumno, sprejeti moraš in verovati, ker je to uradni nauk Partije, drugače si reakcija, nazadnjak in mračnjak. Kaj zato, če ni mogoče te ali one materialistične trditve dokazati! „Česar danes še ne vomo, bomo vedeli jutri, pojutrišnjem, ko bomo v svojem spoznavanju spet popolnejši“ (B. Škerlj, Izvor in razvoj človeka str. 4). Čakaj osel, da trava zraste. Zaenkrat moraš verovati, da je vse materija, da ni duha, da ni Boga... Dokazi? Dokazi bodo že prišli, ko bo človek popolnejši.

Razvojna teorija

Ena izmed temeljnih „verskih resnic“ komunističnega materializma je nauk o razvoju ali razvojna teorija, kot se danes imenuje. O tem se danes po naši deželi razpravlja na mitingih in po ljudskih šolah, piše v dnevnem časopisju in znanstvenih revijah ter poljudnih knjižicah. Držni se zanikati, da si prišel iz opice - takoj boš reakcionar. Vse to oznanjajo v imenu tako zvane vede (beri: komunistične partije); Pred nami leži knjižica, ki jo je

izdala Poljudna znanstvena knjižnica v Ljubljani in napisal nekdo, ki hoče veljati za resnega znanstvenika. Ko jo prebereš, te je sram in se čudiš, da more človek - razumno bitje - kaj takega napisati. Nehote se ti vsili misel, ali niso morda res, če ne vsi, pa vsaj nekateri prišli iz opice oz. iz kakšne še bolj neumne živali. Kako bi bili sicer zmožni z vso resnostjo pisati tako gorostasne bedarije.

Pametna vera se mora
umakniti nespametni veri

Kaj uči razvojna teorija, kot jo prinaša komunistični materializem? Njena vsebina je na kratko tale: V začetku je bila snov. Ta snov je bila v obliki plinaste megle razširjena po vsej zemlji in se je nahajala v gorečem stanju. Megla se je začela polagoma trgati in strjevati: nastala so razna ozvezdja, med drugimi tudi naše ozvezdje z našim soncem (ki je še sedaj v žarečem stanju) in našo zemljo. Naša zemlja se je vedno bolj ohlajala in strjevala. Bila je v začetku pusta in prazna in brez vsakega življenja. Saj je bilo življenje pri tako oeromni vročini nemogoče. Toda bila je

v stalnem razvoju. Nekega dne se je po dotedaj še nepoznanem postopku kemično-fizičnih zakonov užgala iskra - življenje. Iz mrtve snovi je nastala prva živa stanica: rastlinska. Rastlinsko življenje se je razvijalo in se nekega dne po prav tako neznanem postopku naravnih zakonov preoblikovalo v živalsko življenje. Tudi to se je razvijalo od najnižjih živali - enostaničarjev pa do najvišjih - vretenčarjev: in v sami družini vretenčarjev od rib pa do sesalcev, kjer je končno v opicah doseglo svoj vrhunec. Toda razvoj se tukaj ni ustavil. Opice so v začetku živele v pragozdovih, potem pa so bile prisiljene živeti na tleh. Prilagodile so se okolju, naveličale so se hoditi po štirih, začele so hoditi po dveh, lobanja se jim je razširila, možgani so se povečali, v njih se je začelo skrivnostno delovanje nepoznanih kemično-fizičnih zakonov (o veda; kako velike vere zahtevaš od svojih častilcev!) in nekega dne - znamenit je moral biti tisti dan - se je spel ukresalo, to pot v opičjih možganih, in utrnula se je prva misel: opica se je prelevila v razumno bitje - v človeka.

(Nadaljevanje sledi.)

OKNO V SVET

ZN zborujejo v Ameriki dalje. Tri glavne zadeve leže nele delegatom, ampak tudi vsem narodom na sru. To so: pravica »veta«, atomska bomba in razorožitev.

1) »Veto« dajе velesilam strašno moč pa tuji odgovornost. Ako ga ne lodo rabile le takrat, ko gre za splošno mirovne cilje, zna ta »veto« porušiti celo zgradbo ZN.

2) Atomska bomba je do danes v rokah ene same velesile, namreč ZDA, o katerih imamo upravičeno upanje, da ne bodo tega strašnega grozja rabile za kake napadalne in osvajalne namene.

3) Glede razorožitve pa velja edino mogoče dogovor, da se razorožijo vse države in da se zavežejo, da se ne bodo na novo tajno oboroževale.

Prvi korak bi bil storjen z odkritičnim priznanjem, koliko čet ima vsaka država pod orožjem. Pa je Molotov potegnili ožji krog in je stavljal predlog, naj vse države priznajo, koliko čet imajo v zunanjih deželah, češ da te čete tvorijo stalno nevarnost za mir, ker so sredstvo za vmešavanje v notranje zadeve dotičnih dežel. (Ti čajem, da ne porečeš!) Molotov gotovo ni mislil na sovjetske posadke v Romuniji, Bolgarski, Madžarski, Avstriji, Nemčiji, Poljski in Mandžuriji, ampak na čete, ki jih imajo zapadni zavezniki v Grčiji, Egiptu, Kitajski in drugod. Ameriški delegat Connally je Molotovu odgovoril, da ZDA hočejo, da svet ve, kje so njih čete. Bodisi doma ali v tujini, kjer koli že so, ne predstavljajo nobene grožnje za svetovni mir. Mi nismo poslali svojih čet na tuje ozemlje zato, ker bi hoteli vojno, ali ker bi si hoteli priključiti nova ozemlja, temveč zato, da bi rešili svetovni mir in uničili napadalnost. (Molotov si je lahko izpraševal vest med tem govorom). In Connally je nadaljeval: Treba je položiti vse karte na mizo. Zato mora Sovjetska zveza iti dalje in mora v svojem predlogu zahtevati poročilo o vseh četah v aktivni službi, bodisi da so v Sovjetski zvezi, bodisi v obmejnih državah ali v katerem koli delu sveta.

Izpraševanje vesti se je torej začelo. Bomo videli, če pride tudi do odkritosrčne izpovedi. Kesanja zaenkrat še ne moremo pričakovati, niti ne trdnega sklepa. Zakrknjeni grešniki bodo pa tudi smrtne grehe zamolčali.

Vzporedno s sejami ZN in njih komisij tečejo pogajanja 4 »Velikih« o mirovnih pogojih s Hitlerjevimi pomočniki. Glede Trsta, glede oblasti njegovega guvernerja, glede načelnika bodoče tržaške policije so po mnogih dobatah le prišli do precejšnje složnosti. Medtem pa je italijanska delegacija z vednostjo in odobrenjem vseh 4 »Velikih« stopila v stik z jugoslovansko delegacijo, da bi se začela med obema neposredna uradna pogajanja glede naših krajev. Kvhali nas bodo kar pri dveh ognjih hkrati.

Zasedanje ZN bodo končali 11. decembra.

V Parizu pa zboruje poseben odsek ZN, ki se s kriticami zove UNESCO, ki naj upostavi kulturno in obveščevalno zvezo med vsemi narodi. Na ta način bi se ljudstva bolj spoznala, začela bolj medsebojno ceniti in bi s tem pripomogla k svetovnemu miru. RUSIJA PA V TO ZVEZO NI HOTELA VSTOPI TI. Že od nekaj se ona drži strogo zaprto in njeni narodi smejo zvedeti novice iz ostalega sveta le skozi vladno cenzuro. To ni znamenje čiste vesti in človeške svobode.

JUGOSLAVIJA. Dne 7. novembra so otvorili promet na »mladinski prog« Brčko-Banovići. Zadnje mesec je delala mladina cele dneve v dežju in blatu. Časniki proslavljajo ta napor kot višek požrtvovalnosti. Saj je res lahko graditi na ta način, ko so delovne moči zastoj na razpolago; tudi narodno navdušenje je nekaj lepega - a človek bi v teh prosvetljenih časih ne smel biti več le stroj, ki niti ob nedeljah ne pozna ne počitka ne službe božje. Na to stopinjo je ponižala svoje ljudstvo komunistična vlada Jugoslavije. Kapitalisti nikjer ne izrabljajo na tak način delavca.

V Ljubljani se je 18. XI. sestala novoizvoljena skupščina Slovenije, ki bo sestavila novo ustavo. Kakšna bo ta, že naprej vemo. Boga ne bo v njej.

Maršal Tito je sprejel obisk jugoslovanskih pisateljev. Pri tej priliki jih je nagovoril in je med drugim rekel, da je ljudstvo zelo vedoželjno in da morajo pisatelji pridno pisati. - Vemo, da bodo najbolj upoštevani oni, ki bodo pogrevali teorijo nekdanjega Darwina, da je človek le višje razvita opica. V tej smeri se v knjigah, v šolah, na sestankih danes vrši vsa »višja« izobrazba vedoželjnega ljudstva v Jugoslaviji. Kdor tega »znanstvenega nauka« ne veruje, je reakcionar. - Torej: skušajte čimprej s krivimi nauki izpodrinuti resnično znanost!

V ROMUNIJI so bile 19. novembra volitve. Zelo »svobodne« so bile, udeležba okrog 70%, nekaj ranjenih, med njimi tudi en minister iz opozicije. Pa kaj za to?! Anglija se nekaj usaja nad to »svobodo« pri volitvah, a ona ne razume prave svobode in demokracije. To poznajo le na Vzhodu.

GRČIJA je zaveznikom izročila spomenico, kjer se pritožuje črez svoje severne sosedo, ki malo preveč očitno pomagajo grškim partizanom v guerillski vojni proti vladnim četam. Ministrski predsednik Tsaldaris je rekel v grškem parlamentu, da je že skoraj vsa Makedonija v Titovih rokah. - Seveda jugoslovanski tisk imenuje te besede: »ogabne klevete«. Ako bi ga svet dobro ne poznal, bi mu morda verjel.

V ANGLIJI se je oglasila kaka šestdeseterica laburističnih poslancev v zbornici in je kritizirala lastno laburistično vlado. Všeč jim ni zakon o obveznem vojaškem naboru, ki naj bi še ostal tudi zdaj po vojni, in grajajo tudi vladno zunanjo politiko, češ da se preveč naslanja na ZDA in premalo na Sovjete. Te nezadovoljnejše v svoji stranki je krcal min. predsednik Attlee. Ko je zbornica glasovala o njih predlogu, je bil soglasno zavrnjen. Nezadovoljnejši so se vzdržali glasovanja, opozicija (konservativci) pa so glasovali za vlado. Ni gotovo, kdo je navdihnil laburistično opozicijo - idealizem ali mamonizem.

Prvo angleško potniško letalo na raketni pogon (brez propelerjev) je 18. novembra srečno preletelo prog London-Pariz v 50 minutah.

V francoskem zasedbenem področju NEMCIJE so pri volitvah zmagali krščanski demokrati. Komunisti so dobili le 10 poslancev med 200.

ITALIJA. Zakladni minister on. Bertone je 19. novembra po radiju gevoril državljanom o finančnem stanju države. Priporočil je posojilo za apostavo, napovedal je izjemni davek na premoženje in zamenjavo denarja. Povedal je, da je se-ganj porast cen neopravičen. Pridelovalcem in trgovcem je rekel: ne zadržujte vašega blaga iz strahu, da bo denar zgubil vrednost. Varčevalcem je rekel: ne zametajte vašega denarja s tem, da hitite kupovati stvari, ki vam niso potrebne in za katere plačujete dvakrat in trikrat previsoke cene. Vsem je rekel: ne nasedajte nepotrebnemu strahu. Vlada se je obvezala, da bo branila liro, ki je plod dela in prihranka cellega naroda, in jo bo branila.

DUNAJ. Neki vsenčiliški profesor je izjavil: pri nas je tako, la je vsak, ki ni član kake levičarske organizacije, opsovani kot nacist. - Se pač levičarji povsod enaki. Pri nas spremenijsko samo nacisti v fašista.

Britanski katoličani

o preganjanju Cerkve

GLASGOW 19. novembra. - Mn-žičnemu zborovanju škotskih katoličanov, ki so se zbrali, da protestirajo proti obsodbi nadškofa Stepinea in proti komunističnemu preganjanju cerkve v Jugoslaviji, je predsedoval glasgowski nadškof dr. Donald Campbell. Glavni govornik je bil znameniti londonski katoliški duhovnik dr. Heenan, ki je med drugim izjavil:

»Ne pritravam, če pravim, da

primorjati s katoliškim verovanjem v nezmotljivost papeža, saj katoličani ne trdijo, da bi papež ne mogel napraviti kake napake.

»Pred zadnjo svetovno vojno je ves svet govoril o tem, kako je treba pomiriti Hitlerja. Danes pa ves svet, čeprav ne na glas, govori o tem, kako bi se bilo treba pobotati s Stalinom.«

Dr. Heenan je svoj govor zaključil: »Zbrali smo se, da demonstriramo proti temu, da so aretirali in vrgli v ječo nadškofa Stepinea. Obetem pa smo si v svesti strašne usode milijonov ljudi, ki so zagrešili edini zločin, da ljubijo Boga in svobodo.«

"LJUDSKI DUHOVNIK"

Alojzij Lojk

»Primorska borba« z dne 16. nov. t. l. poroča, da je na Okrožni skupščini ljudskih odposlancev v Postojni govoril tudi »ljudski« duhovnik Lojk. Kaj je povedal? Govoril je proti ameriškemu imperializmu, proti italijanskemu imperializmu, proti duhovnikom, ki se pritožujejo nad verskimi razmerami v Jugoslaviji, proti svojemu nadškofu (to smo izvedeli od udeležencev), proti nadškofu G. Rožmanu, proti nadškofu Stepincu, proti našemu iistu. Ko je na vse, kar je med našim narodom dobrega, pljunil, je z zanosom povedal vsemu stvarstvu neznano novost, da je Titova Jugoslavija danes »najbolj ugledna dežela v svetu«. - Pri taki govorici seveda ni smel manjkati pouk na račun omenjenih škofov, da bi se ne sme-li »krivično« vtikati v posvetne zadeve, »ki ne spadajo v delokrog škofa.« Kako je pa zaključil svoje apostolsko, nadvse duhovno, skorsoda mistično govorjenje? Z mladeniško navdušenimi vzkliki: »Naj živi naša ljudska oblast!« »Naj živi našaršal Tito!« - itd. Tako goreče je klical, kakor da bi prav od njegovih vzklikov zavisele življenje komunističnih ustanov in voditeljev.

Če bi bil Tito papež, bi bil g. Lojk danes kardinal, kajti nekaj mest je že praznih.

Kdo pa je ta gospod, s katerim OF dela že toliko časa tako šumno propagando za svojo stvar?

Da ne bodo mislili bralci našega lista in bralci P. B. in drugih komunističnih listov, da gre tu za kake veliko osebnost, ki zavzema v cerkvenih krogih kako odlično mesto, ga moramo, čeprav neradi, javnosti predstaviti.

To je bivši kapucin p. Celestin, ki so ga v Sv. Križu na Vipavskem že takrat vsi poznali kot nenavadnega čudaka. To je tisti g. Lojk, ki sam najrajši pripoveduje, kako je

Gospod govori bogoljubni duši

Odpadniki in grešniki se dvigajo proti meni kot odpadli angeli: Nočem ti služiti! Z vsemi silami se trudijo, da najdejo srečo na zemlji in da jo uživajo, a je ne najdejo, ker ni prave sreče razven v meni, ki sem radost vseh nebeških prebivalcev. Leta minejo in duše teh revežev se znajdejo pred menoj na sodbi. Kar so si izbrali, to bodo imeli. Plača je pravična. Kdor ni hotel ljubiti Boga, bo preklet. Za spokorne duše sem blag Odrešenik, za zakrknjene pa sem oster Sodnik.

preživlja krščanska cerkev dobo najhujšega preganjanja v modernih časih, in da se je začela že vojna med komunistom in katoliško cerkvijo. Vsakemu razumnemu človeku je jasno, da je ta vojna celo pomembnejša od svetovnih vojn, ki jih je človeštvo pravkar preživelo.

»Bodisi da gledamo na Jugoslavijo, ali pa na katero koli drugo evropsko deželo, kjer so na oblasti Sovjeti, povsod vidimo isto. Kar se dogaja v Jugoslaviji, se dogaja tudi na Poljskem, v Litvi, ali v kateri koli baltski ali balkanski deželi. In vse to, kar se dogaja, se ne dogaja slučajno. Povsod, kjer so prišli na oblast komunisti, je vsaka svoboda izgnila.

»Stalinu je uspelo, da je privedel zahodni svet točno tja, kamor je uspelo privedi zahodni svet tudi Hitlerju pred desetimi leti. Če danes pravi Stalin, da misli, da vojne ne bo, potem vsakdo hvali Boga in Stalina in mirno gre k počitku. Verovanje komunistov v nezmotljivost Stalina se niti od daleč ne da

med prvo svetovno vojno sfrlel iz sredine tržaškega mesta v vsejmirje, kjer je otipal vse zvezde, in nazaj grede pregledal vse dele sveta ter se končno znašel spet v tistem škornju, ki mu g t je nekdo sezul, ko se je dvignil v zrak. Vsi priznavajo temu gospodu, da zna mnogo stvari, a vsi, ki ga poznajo, vedo tudi, da naša nadškofija ne premore bolj čudaškega duhovnika, čeprav stopa blizu za njim še kateri.

G. Alojzij Lojk je pri vsej svoji starosti še vedno župnik na Banjšicah. Zares verni ljudje ga le silno težko prenašajo. Čudno se je vedel pod fašizmom in pohujšanje daje s »vojo politiko v cerkvi pod komunistom.

Ta stari čudak, ki je eden izmed mnogih peščice »ljudskih duhovnikov«, kateri se resnično vtikajo v politiko, kakršna je duhovniku prepovedana in je zanj prav sramotna, bi napravil sebi in ljudstvu največjo uslugo, ako bi šel v pokoj in se začel prav resno pripravljati na smrt.

SOŠKI TEDNIK

zopet hujska ljudstvo proti duhovnikom

Dne 16. t. m. se je z vso silo zagnal proti g. karlskemu kaplanu Felcu. Očita mu, da izliva v imenu besede božje goliđe gnojnice na OF, na ljudsko oblast itd.

Poznamo S. T. in poznamo g. kaplana Felca. Ker je za S. T. resnična gnojnica in ker želi g. kaplan kot bistroumen in goreč duhovnik ljudstvo natančno pončiti o vsem, kaj se tiče vere in morale tudi v javnih zadevah, je jasna stvar, da za komuniste pomeni tako izdatno podajanje resnice »polivanje ljudstva z gnojnico.«

Resnična gnojnica, s katero le S. T. in tovariši tako radi zalivajo svoje lahkoverne in zaslepljene bralce, so pa izrazi, kakor: ostudni gad, nrečes umazano ščene (ta čast je doletela nas!), odpadki človeške družbe, izdajalec, zločinec, pleve, moralni pokvarjenec, pigmeje, slabiči...

Najbolj smrdljiva gnojnica S. T. pa je, kakor pri vseh komunističnih listih, njegova groba lažnivost in obrekljivost. Le ker tako laže, da se navadnemu človeku zdi sploh nemogoče, da bi človeško bitje moglo tako nezaslišano lagati in ljudi zavajati — le tej zares kolosalni lažnivosti se ima zahvaliti, da naino ljudstvo drvi za njim. Ljudi s pametjo pa kroti s prostaškimi grožnjami in nasiljem. Toda laž in nasilje sta slaba orožja!

P. T.! — ne z golidami, ampak z iodricami gnojnice si zalil in še zalivaš Slovensko Primorje. Vedi, da Tvoje pisanje pomeni vzgajanje ljudstva k peklenski sovražnosti in zločinstvu. Še več! S takim hujskaškim pisanjem pripravljáš nove zločine nad svojim narodom, kateremu hinavsko zagotavljaš, da ga le ti ljubiš in delaš za njegovo srečo in svobodo.

Tista bralca S. T., ki trdijo, da še verujejo, spominjamo na evangelij o poslednji sodbi, ki se je bral preteklo nedeljo in se bo zopet bral prihodnje. Ti ljudje naj se resno sprašajo, kako se bodo pred božjim sodiščem zagovarjali, da so podpirali in brali časnik, ki se neprestano bori proti resnici in neti samo sovražstvo med kristjani, ki bi jih morala prav posebno odlikovati ljubezen do resnice in do bližnjega. Ali se ne bojiš, da jih križani Jezus resnično najde s krvavimi rokami? In potem?!

vse gospodarstvo na sebičnost, na osebno korist.

Tako je podjetnik mislil le nase na svojo korist in je tudi delavce najemal samo zato, da bi večali njegov dobiček. Posledica je bila, da je „kapitalisti“ dostikrat iskal čim večjega dobička tudi na račun delavcev, da delavcem ni daljal pravičnega plač ali da je izrabljal njih delo čez mero in čez pravi delovni čas. Tako je nastalo med delavci in podjetniki nasprotje in so začeli delavci „kapitaliste“ kot svoje „izkoriščevalce“ sovražiti.

Korporacije naj to nasprotje izravnajo. Združijo naj delavce in podjetnike v eno „telo“ (corpus), v en organizem, v skupnost, po načelu, da naj služi gospodarstvo ne le koristi posameznikov, temveč koristi skupnosti, ne le individualni, temveč tudi socialni blaginji.

Ta misel skupnosti bo premagala sebičnost. Ta misel skupnosti bo fista duhovna vez, ki bo družila vse v enoto. Na zunaj pa se mora ta skupnost izraziti v javnopravni ureditvi korporacij, korporacije naj urejajo od socialne oblasti priznani zakoni.

Toda te zveze bodo morale biti samoupravne. To se pravi: uravnale bodo v mejah osnovnih zakonov svoje strokovne zadeve svobodno in veljavno za vse.

S tem se bo preprečilo to, kar je v fašizmu in narodnem socializmu nevarnega in kvarnega, namreč zaslužjenje korporacij državi, da „se ne bi“, kakor je to bojazen izrazil Pij XI., „država, ki bi se morala omejiti na potrebno in zadostno pomoč, postavila na mesto svobodne dejavnosti državljanov“ (Qua 95).

Seveda se bodo morale sorodne korporacije združiti v višje zveze (federacije), višje zveze končno v najvišjo enotno zvezo z najvišjim „narodnim gospodarskim svetom“. Tako se bo vse gospodarstvo socialno uredilo pod enotnim vidikom skupne blaginje.

Že Pij XI. je pripomnil, naj bi se po takšnem zgledu združili tudi tisti ki nimajo gospodarskega poklica, ampak kak drug poklic („svobodni poklici“), da bi se tako vsa družba snovala na korporacijah („korporativni družabni sistem“). Saj so „takšne samoupravne organizacije po mnenju mnogih držav, če ne bistvene, vsaj naravne“ (Pij XI., Qua 85), to se pravi, če ne takšne, ki bi brez njih država sploh ne mogla biti zares država, ki bi bila vredna tega imena, pa vsaj takšne, da se brez njih socialno in gospodarsko življenje in država ne more naravno in pravilno razvijati v pravo blaginjo vseh.

3. Kakšen pomen bodo imele korporacije za rešitev socialnega vprašanja?

Na splošno bo pomen korporacij ta:

Čuvalce bodo socialno skupnost (nasproti individualizmu), a obenem pravo gospodarsko svobodo (nasproti socializmu).

S tem bi pa bilo socialno vprašanje že po veliki meri rešeno.

Korporacije bodo sporazumno urejevale delovne pogoje, plače in delovni čas. Uredile bi zavarovanje delavcev za bolezen in nezgode, za onemoglost in starost. Ker bi gospodarstvo ne bilo več samovoljno in anarhično, kakor v dobi individualizma, bi prenehala brezposelnost. Kolikor bi je še bilo, bi korporacije tudi tu pomagale s posebnim zavarovanjem.

Skupnost vseh v korporacijah bi delavce osvobodila sedanjega proletar-kega značaja in jih včlanila v družbo. Delu bi se priznal socialni značaj, s tem pa delavcem značaj enakovrednih članov družbe.

V delavske družine bi se vrnila zadovoljnost in veselje za delo. Saj delo ne bi bilo več rabovanje kapitalizmu, ampak služba družbi in skupni blaginji.

Zakaj smo pa dejali, da bi bilo socialno vprašanje tako že v veliki meri rešeno? Ali ne bi bilo že sploh rešeno?

Socialno vprašanje tako še ne bi bilo popolnoma rešeno, zakaj

socialno vprašanje ni zgolj gospodarsko vprašanje, temveč je obenem pravno in duhovno vprašanje. Zato ne zadostuje samo preosnova ustanov, temveč je potreben tudi prerod naravi.

Češčenje Najsvetejšega

V stolnici bo na 1. adventno nedeljo in naslednja dva dneva celodnevno češčenje Najsvetejšega. Izpostavi se pri zorniški sv. maši ob 6. uri zjutraj, ko je tudi slovensko petje, in ostane izpostavljeno do večernega blagoslova.

Zornice

Slovenske zornice obhajamo vsak advent ob 6. uri zjutraj v stolnici in pri Sv. Ignaciju. Navajajte zlasti mladino k tej jutranji žrtvi ob pričakovanju velikih skrivnosti sv. rojstva Gospodovega.

Duhovna obnova za moše in fante

bo v soboto 30. novembra ob 18.15 pri Sv. Antonu.

Duhovna obnova za žene bo pri Sv. Antonu v sredo 4. XII. ob 4. uri popoldan.

Brez duhovne obnove človeške družbe zastoj čakamo na kako drugo koristno obnovo in srečo.

Slovesna zadušnica po rajnem nadškofu msgr. dr. Francu B. Sedeju bo v goriški stolnici v petek 29. XI. ob 9.30.

Kdo bi znal pojasniti?

Priznati je treba, da »Primorski dnevnik« g. Byrnesu večkrat dobro izprašuje vest. Zlasti kar mu očita o nedemokratičnem postopanju s črnci v Z. D. A., je točno; a tudi z našim ljudstvom on in njegovi zares brezobzirno barantajo. Neumljivo je samo, kako se »Primorski dnevnik« drzne v kraju, kjer gospoduje »kolonialna strahovlada«, tako nepriznaneljivo kritizirati zunanjega ministra in druge oblasti, medtem ko v sedanji Jugoslaviji, kjer vlada »popolnejša (progresivna) demokracija in tovariška enakopravnost«, nihče ne prigovarja niti navadnemu terencu ali komisarju, kaj šele, da bi se drznil kaj očitati kakemu aktivnemu ministru.

Tudi če bi sam glavni urednik »Pr. dnevnika« poskušal kaj podobnega, bi mu verjetno najprej zmanjkalo papirja, nato bi bil proglašen za reakcionarja, naposled pa bi prišel na zatožno klop ljudskega sodišča in od tam neizbežno v zapor — in kakšen! Ni sicer izključeno, da je sredi jugoslovanskega raja še v ječi bolj ugodno, kot v Trstu na sprehajališču ali v kavarni; kajti dejstvo je, da od bednih antifasistov iz Trsta kar dežuje protestnih brzojavk na vse strani, tako da jih celo iz zapora pošiljajo Trumanu, Stalinu itd., medtem ko v jugoslovanskih zaporih nikomur ne

pride na misel, da bi kaj črnil v svet.

Vsekakor se človeku zdi čudno, da bi v Jugoslaviji prav vsi bili nezmožljivi in popolni, a jetniki prav vsi srečni in zadovoljni. Vredno bi torej bilo, da bi kdo — najbolje inorda prav »Primorski dnevnik« — naposled točno in odkrito obrazložil, v čem je kolonialno suženjstvo v Trstu slabše od toliko poveljčevane popolne svobode v demokratični Jugoslaviji.

Socialno vprašanje

Kaj so korporacije?

Korporacije so samoupravne družbe ljudi istega poklica. — To se pravi: Korporacije naj združijo ljudi, ki imajo isti poklic, v enoto; kmete v kmečke zveze, obrtnike po posameznih strokah v obrtne zveze itd. Te zveze bodo združile delavce in delodajavce in tako premagale največje in najhujše nasprotje, ki ga je povzročil v gospodarstvu individualizem, nasprotje „razredov“, delavcev in delodajavcev, „proletarcev“ in „kapitalistov“.

Ta dva „razreda“ sta namreč nastala, ker je individualizem oprl

ca je bila sicer daleč od vsake vasi, pa je večkrat sprejela popotnike in potepuhe.

»Pojdite gori na senik in ležite v slamo! Moj mož vam kmalu prinese večerjo: slišim, da že prihaja.« Slišala pa je le svoje sree, ki ji je pravilo: »Pridi, pridil!« Pomirila se je, ko je pomislila na svojega dojenčka. Ko se je berač umaknil, je sret začela peti pesem dolgih ur...

Dasi še mlada je imela Julka suh obraz in pod kostanjevimi kitami, ki so bile pol skrite pod čepico, dvoje črnih oči, ki so se rade solzile in vzemirjale, ki so se pa le redkokdaj in še takrat samo za trenutek smehljale. Imela je materinsko in preprosto naravo, ki jo je sateo na na kmetih ohranila nedotaknjeno. Kar si je želela, ji je njen mož, bolj rčbat in surov, rad ugodil. Čutila je, da je našla v tej hiši miren sprejem, zato jo je brez šuma lepo uredila, ko je bil njen mož cele dneve zunaj v vetru na ravnini ali na morju.

Roka, ki je gonila zibelko, je zmanjšala obseg nihanja, da je naposled le še trepetala. Potem se je lečila od obročka. V tem trenutku je zapihl močnejši veter okoli hiše in ubogo ženo samo je prevzel hrepensanje in strah. Da bi se otresla strahu, je vstala in začela pripravljati večerjo. Minilo je pol ure. Nastala je noč.

»Tukaj sva!« je nenadoma zaklical mož. »Lačen sem! Slab ribji lov čenes.«

In je vstopil. Pol kmet in pol mcrnar je bil oblečen v temnomodro platno, glavo pa je imel pokrito s poveščeno čepico. Blizal se je skozi smrak sobe z dolgo glavo in vdolbljenimi očmi, kakor bi iskal ženo. Ta je bila nagnjena nad ognjiščem in je mešala v loncu. Ko ga je zagledala, mu je prikimala z glavo in se nasmehnila sinu, ki jo je tudi sam iskal čez očetova ramena.

»Dober večer, mama!« Poljubila je sinčka, ki ji je ponudil lice, mehko od soli in megle, in je prižgala luč, s katero je varčevala do zdaj. Luč je razsvetlila koš, kjer so poginjale tri ribe z raskavo in blatao kožo in dva raka z upogujenimi nogami, podobnimi kamenčkom iz marmorja.

»Tu je juha za jutrišnji dan.« je rekel mož. »Morje je previsoko. Jejmo!«

In so sedli za mizo. Sinček je komaj zaprl vrata, pa so se že zopet oč zunaj s silo odprla.

»Smeva stopiti?« je prosil en glas.

»Kje naj spiva tukaj?« je vprašal drugi.

»Na polju v jarku!« je zaklical mož. »Glej, kako ti govoré ti potepuhi! Kje se spi? Kaj imam jaz gostilno!«

Kmet je razburjen vstal od mize. Ko se je približal, sta se dve senici v odprtih vratih umaknili v temo. Potepuha sta videla, da je bil prevelik in premočan, zato sta znižala svoj glas.

»Morda vendar ne mislite naju pustiti zunaj v tem vremenu?« je rekel eden.

»Prav zares, postopaška sodrgal! Samo na cesti jih vidiš. Mi pa moramo delati in jim še dati, kar hočejo! Zleknila se na kup proda, ribe vama ne bodo delale nadleže.«

»Sem že enega spravila v senik.« je rekla mirno Julka. »Saj je dovolj prostora za tri.«

Mož se je nevoljen obrnil, sedel k mizi in začel jesti, ne da bi rekel besedo. Veter je žvižgal. Slišal se je šum plašča potepuhov, ki je udarjal ob zid.

»Usmili se ju!« je začela Julka. »Preveč jih je! Vsak dan odpirati vrata, dati slame, ki jo živali ne poduhajo več, dati juhe! Ne, to je prevečkrat!«

Rekel je tako, ne da bi prenehal z jedjo, bolj iz jeze, ker se je čutil preveč popustljivega. Zato je Julka rekla:

»Dobra človeka! Pojdita mimo hiše čez dvorišče. Tam je ob hlevu senik, vstopita in se posušita! Kmalu vam prinesem večerjo.«

(Nadaljevanje)

René Bazin

Četrta berač

Da bi otroka uspavala, je mati pela staro žalostinko, ki je prišla od Bog ve kod kakor popotniki nekdanjih dni. Nasproti za hišnim pragom se je razprostiral travnik, ozek in ves ogrizen od ovac, kjer so bile razgrnjene v soncu plenice in povci. Za travnikom so bile sipine, vse enake, ki so se izgubljale v daljavo, puste, neobdelane, in so tam rasli le redki grmi ločja. Ko je pihal veter v silnih sunkih, je valovile grmovje v srebrnem trepetu čez sipine. V daljavi si opazil o lepih dneh morje v svetli črti, morje brez ladij, kakršno je ob bregu, ki ne rudi globine in zavetja.

Pokrajina ni bila vesela, Julki pa je bila všeč, ker je bila tukaj rojena. Težko bi bilo tu prebiti, če bi ne ležalo za hišo z zidom ograjeno polje, ki sta na njem dobro uspevala oves in čudovito lepo tudi krompir. Kaj je treba še več, da je človek srečen? Julka je bila prepričana, da ničesar, ali bolje rečeno, niti popraševala ni po tem.

Ljubila je to svojo »Lisičnico«, zadnji grunt, ki se je kot ostroga zaril v pesek na obrežju, ljubila je

svoje štiri otroke, svojega moža, ki se je trudil od jutra do večera s kopanjem zemlje, zbiranjem morskih izmečkov in vlačanjem mrež skupaj s starejšim sinom. Imela je v sreči tudi veliko usmiljenost z berači, ki so hodili mimo. Radi teh šestih ljubezni in radi usmiljenosti v sreči ni Julka nikoga zavidala.

Onega večera je bilo nebo temno in mračno, obzorje pa tako zabrisano, da ni bilo mogoče določiti ure dneva. Sonce bi moralo biti v zatonu. Skozí dimnik je rosil na pokrivavo lonca droben, droben dež, da je cvrčalo na ognjišču. Mož je bil s sinom Renatom na morju, žena pa je zibala najmanjšega in pela nedoločno pesem dolgih pričakovanj...

»Kaj želite?« ga je vprašala. »Počitek čez noč?«

Mož je bil pritrtil z glavo. Zdelo se ji je, da ga je spoznala. Lisič-

Lobanje skoraj vseh ubitih kažejo poškočbo, ki je bila povzročena s strelnim orožjem v tihnik iz bližine. Nadalje so našli mnoge zanke iz žice, s katerimi so bila zvezana zapetja žrtev.

Tržačanka spoznala žrtev iz jame pri Sv. gori

Kljub temu, da so ogled ostankov trupel, ki so jih 11. nov. našli v jami pri Sveti gori, zaključili že v soboto, še vedno razne osebe prosijo in tudi dobijo dovoljenje za ogled. Predvsem gre za osebe iz krajev, ki so bolj oddaljeni od Gorice, za sorodnike izginulih ali vojnih progressancev. Tako se je večeraj v pokopališki mrtvašnici oglasila neka gospa iz Trsta, ki je na podlagi ostankov, edine osebe izkaznice in zobovja spoznala svojega nečaka Lucarmina (Lukažiča) z Reke, ki je poleti 1945 sivižil kot vojak v okolici Kanala in o katerem od tedaj niso imeli nikake vesti. Lukažičeva mati biva trenutno v Genovi; brzojavno so jo obvestili, naj zaradi morebitne identifikacije trupla pride v Gorico.

Po prstanu so spoznali še eno žrtev iz Trsta — Avrelija Riccobona.

RENCE

Morda bi bilo prav, če bi bil tudi iz naše žalostne vasi kak dopis v katoliškem tedniku. Tudi pri nas jih je še mnogo, ki ga radi čitajo in zato so nestrpneži na sestanku sklenili, da ga morajo v dveh mesecih izrebiti. Živo se spominjamo, kako so slov. katoliško časopisje zasledovali fašisti. Kako to, da so sedaj njihovo vlogo prevzeli domačini, ki oznanjajo svobodo za vse? V sužnosti smo čitali naš časopis v strahu in skrivaj — v svobodi ravno tako. Toda krivica od brata bolj še mnogo bolj.

Dogodek ob odprtem grobu 16. okt. je pokazal raynanje ubogega našega ljudstva v žalostni luči. Domači g. župnik, starček, skoro 40 let je v naši župniji, je pokopaval poleg cerkve in opomnil, naj bo na prvem mestu križ, ne pa rdeča zastava 1), a mladenka jo je kljubovalno držala na istem mestu. Ko je na ponovni poziv ni hotela umakniti, je župnik pustil pogreb in odšel. Nepopismo je, kar se je nato začelo: grožnje, preklinjanje, sramotenje in zaničevanje. Hlci, naj ga vržejo v jamo, naj stori svojo dolžnost. In vendar ni župnik storil nič drugega kot svojo dolžnost v takem primeru.

Tudi ob naslednjem pogrebu 28. oktobra so na vsak način hoteli ne-sti komunistično zastavo in so to nameri opustili šele potem, ko so videli, da se župnik ne vda in oče pleti.

Te žalostne razmere kaže na zunanji tudi naša cerkev, ki je še vsa v razvalinah, enako tudi nekadašnji tak. vi-

seki zvonik. Slišimo pa, da se to s pozidavo začelo v kratkem. Toda kdaj se bo popravila duhovna škoda, ki je povzročila toliko verskih razvalin?

Zaupamo v usmiljenje božje, čeprav je med nami veliko popolnoma zaslepljenih in zakrknjenih ljudi.

1) Pri cerkvenem pogrebu bi rdeča zastava SPROH ne smela biti. Teda kjer vlada nasilje, župnikova prisotnost ne pomeni odobravanja izzivanja verskega čuta in tudi ne sedelovanja z brezbožno družbo komunistov. Op. ur.

+ FRANC KODRIČ

Dne 20. nov. je po kratki boleznii nenadoma umrl g. župnik iz Vrtojbe Franc Kodrič. Rodil se je 21. I. 1901 na Brjah pri Rihemberku. Studiral je v Gorici in Ljubljani. Posvečen je bil v mašnika 16. III. 1924. Služboval je kot kaplan v Kobaridu in Solkanu, kot župnik v Kojskem in nazadnje 9 let v Vrtojbi. Bil je pobožen in goreč duhovnik, ki je v vseh službah zelo skrbel za globoko versko življenje svojih faranov. Imel pa je tudi veliko težav z rahlim zdravjem in v zadnjih časih z nerazumevanjem ljudstva.

Pogreb se je vršil ob veliki udeležbi Juhovankov in vernikov dne 21. XI. Pri sv. maši zadušnici je g. spiritual in bivši vrtojbenki župnik dr. Mečnik lepo govoril o duhovniku — prijatelju ljudstva.

Vrtojbenki pevski zbor mu je zapel nekaj lepih žalostink, pri sv. maši so pa peli bogoslovci. Naj počiva v miru!

LIVEK

Tekom enega meseca smo prav občutili, kaj je svoboda, kaj je ljudska volja, kaj je kultura, kdo je narodnjak in kdo izdajalec.

Pri nas vlada prava živčna vojna.

Pred dobrim mesecem sta nam poslani dve učiteljici od ZVU. Koj ob prihodu je *ljudska oblast* poklicala eno teh učiteljic pred veliki zbor, da jo zasliši. Ko so zvedeli, da je poslana od ZVU, so enoglasno svetovali, naj se kaj kmalu odstrani, češ da *ljudstvo* to zahteva.

Obe učiteljici sta ostali in na praznik sv. nadangela Rafaela dne 24. oktobra smo imeli šolsko mašo. Svete maše se je udeležilo precejšnje število otrok. Že prvi dan se je pričela strastna gonja proti učiteljicam in proti otrokom, ki so začeli obiskovati šolo. Otroke so že prvi dan zmerjali z belogardisti in jim grozili, da bodo vse postrelili in sežgali. Nekateri otroci so pogumno odgovarjali in po stranpoteh pritekli v šolo. Za nekaterimi so celo kamenje lučali in jih podili nazaj domov.

Dne 24. oktobra so sklicali sejo v mekarnici pri Plonih in ljudska oblast je zagrozila staršem, da ne smejo pošiljati otrok v šolo, ker se bodo otroci vzgajali v fašističnem duhu in se ne bodo učili slovenske zgodovine, ampak italijansko in ameriškansko. Tako so enoglasno sklenili, da otroci ne bodo hodili v šolo. Ker so bile grožnje, da bo treba dati odgovor, ko pridejo naši sem, je bil sklep *enoglasen*.

(Da imenuješ vzgojo v šolah ZVU fašistično, ti je treba veliko mere zlobe. Da taki trditvi verjameš, moraš biti slep kot kura opolnoči.)

Dne 25. oktobra zvečer je bila seja v livški mekarnici za spodnje vasi. Tu pa se je na veliko žalost nekaterih pokazala prava ljudska volja. Matere in očetje niso molčali, zato pa je nastalo prerekanje in ker so se bali, da *ljudska oblast* ne bo zmagala, so posegli v besedo trije borci, ki so bili pijani in brčkone namenoma poklicani na pomoč. Tu pa ni bilo enoglasnega sklepa. Večina je bila za šolo brez politike in brez propagande.

Od tega dne so nekateri aktivisti in funkcionarji hodili po hišah in z ostrimi besedami napadali starše. Ponekod so bili celo štirikrat in dobesedno grozili, da bo že prišlo plačilo.

V vasi Jevšček so vsi starši, ki imajo šoloobvezne otroke (razen ene družine) zaprosili župnika, da bi posredoval, da bi dobili svojo učiteljico.

Ko je prišel g. župnik z učiteljico in tremi deklicami Marijinoga vrtca v Jevšček dne 3. novembra popoldne, so se zbrali starši k posvetovanju. Med pogovorom so prišli nekateri bivši borci in drugi mladinci v šolsko sobo in prosili za besedo. Ko so oni dobili besedo, se starši niso smeli več oglasiti. Njihov predstavnik je zapovedujoče povedal dobesedno takole: »Mi hočemo in zahtevamo, da se bodo naši pionirji vzgajali v našem duhu. Šola bo v Jevščku, ampak taka, kakor bomo hoteli mi!«

Ko so starši in župnik rekli, da oni nimajo otrok in ne morejo odločiti, so zabrosili staršem, da so bedaki, ki nič ne razumejo in hočejo prodati svoje otroke za krožnik mineštro in za kos ameriškanske čokolade.

Domačemu župniku so očitali, da dela proti ljudstvu, da se vsi duhovniki borijo za kapitalizem, da so sebičnejši, da gledajo za svoje interese in podobno.

Krona vsega razgovora je bila grda kletvina proti Bogu, ki jo je pred mekarnico izzivalno izrekel predstavnik mladincev. Na zelo ostre besede domačega župnika glede kletvine pa je zamahnil z roko in rekel: »Saj je svoboda!« Naslednji dan dne 4. novembra so prišle de-

klice gospodični učiteljici naproti več kot pol ure daleč. Ko se je po pouku vračala iz Jevščka, pa so jo na poti čakali dva mladince in dve mladinki, jo surovo ozmerjali in ji povedali, da je to drugi in zadnji opomin.

Torej vedno ista pesem: svoboda nasilju, svoboda laži, svoboda bogokletju in vsej grdobiji — samo pamet in poštenje nimata svobode. — ZVU NAJ NAPRAVI KONČNO RED!!

Dne 18. t. m. pa so jo celo s kamni napadli, ko se je vračala domov.

Ljudi to silno boli, ker ne morejo svobodno izraziti svoje volje in so nekateri skoraj prisiljeni skriti svoje prepričanje zaradi ljubega miru.

A to še ni dovolj. Stirje aktivisti neumorno delajo, sklicujejo sestanke in seje, grozijo, vabijo od drugod »višje glave« in hujskajo ljudstvo proti »farju«, ki je seveda vsega teka kriv, ker mu je zelo pri srcu mladina in ne želi drugega, kot sedelovanja med učiteljstvom in duhovnikom.

Tako so ustanovili drugo šolo in poklicali svojo učiteljico, ki bo delala za ljudstvo in učila otroke v ljudskem duhu in jo bo seveda moralo vzdrževati ljudstvo, ki je sicer že vajeno neprestanega pobiranja.

Najhujše je to, da nekateri otroci, ki ne hodijo v zavežniško šolo, neprenehoma kričijo nad drugimi otroki in jih zmerjajo z najgršimi provkami.

To je vzgoja novega časa, ki ne pozna več Kristusa in ljubezni, ampak le sovraštvo. To so pionirji, ki jih vzgajajo v novem duhu. In nihče jih ne pokrega, ampak jih še celo hujskajo, naj le dobro kričijo. Samo taki so zavedni Slovenci, drugje pa so izdajalci.

Lahko bi navedli še marsikaj — in ne laži, temveč golo resnico. Najbolj žalostno je to, d. mnogi sploh nimajo pojma, kaj je svoboda, kaj je demokracija, kaj diktatura, kaj narodnost in narodna zavest, kaj krščanstvo in krščanska vzgoja.

Mislijo da če so oni vetrnjaki, ki se obračajo, kakor jim kaže, da morajo zaradi tega vsi za njimi. Pa ni tako. Trst se maže v vetru, hrast pa je trden.

Tudi pri nas nekateri maže veter, so pa tudi mnogi, ki so značajni in niso nikoli spreminjali srca. — Vsi ti prosimo, da nam pustite zares svobodno voljo, da nam ne pobirate katoliškega časopisa, kot se je že zgodilo, da nam pustite šolo, kakor si jo želimo sami. Mi vas nismo nikoli ovirali v razširjanju vaših časopisov, čeprav so bili proti veri in proti Cerkvi. Nič nismo grozili, da ne smete pošiljati otrok v šolo in nobenega do sedaj nismo javno zmerjali in napadali. Premislite, kaj je svoboda in kaj resnična ljudska volja.

Pa se bodo gotovi ljudje pritoževali, da dela ZVU nasilje, ko dejansko le premalo stori proti drznosti dečih nasilnežev.

Zupanstvo Gorica razglasa:

Opozarja se, da prehranjevalni urad v Gorici deli nakaznice za mleko (veljavne za dobo od novembra 1946 do februarja 1947) za otroke v starosti od 4 do 8 let.

Delitev se vrši v prostorih Prehranjevalnega urada (Via Crispi 3 I. nadstr.).

Mestno županstvo v Gorici naznaja, da je sedanja tarifa izvoznih trg ostala zaprta vse neželje do 17. marca 1947.

Mestno županstvo v Gorici naznaja, da je sedanja tarifa za užitniški davek na vinske pijače spremljena takole:

- a) navadna vina 1.000 lir na hl.
- b) fina vina 2.000 lir na hl.
- c) vina v steklenicah 20 lir na steklenico
- d) peneca se vina 100 lir na steklenico.

Navedena tarifa stopi v veljavo z 18. novembrom 1946. Povišek davka bo treba plačati tudi za vina, ki so omenjenega dne še v zalogah ali obratih.

Slovensko mladinsko gledališče v Gorici priredi v četrtek 5. decembra ob 16. uri v Verdijevem gledališču v Gorici opereto:

Miklavž prihaja

Predprodaja vstopnic in sprejemanje daril na dan uprizoritve od 9. ure dalje pri blagajni gledališča.

ZAHVALA

Ob nenadni bridki izgubi dragega sina, brata in sorodnika vli. gospoda

Franca Kodriča

župnika v Vrtojbi

nam je bilo v veliko tolažbo, da je toliko ljudi z nami sočustvovalo in za rajnega molilo in da so ga na zadnji poti spremljali tako številni č. gg. duhovniki in verniki iz Vrtojbe, Gorice, Solkana in drugih okoliških vasi. Vsem se prav topla zahvaljujemo, prav posebno pa g. dekanu Pahorju, pridigarju dr. - ju Močniku in pevcem.

Milka Kodrič, sestra,

v imenu vseh žalostnih sorodnikov

Odgovorni urednik

msgr. ALOJZIJ NOVAK
Tiskano z dovoljenjem A. I. S.
Tisk. G. Lucchi - Gorica

Ko se je Urh vračal od zaslišanja pred vaškim Narodno osvobodilnim odborom, so ga navdajala zelo mešana čustva. Predvsem je bil vesel, da se je stvar še tako dobro iztekla. Čutil se je odbornikom, da se imajo za tako veljavne može, ko so prav za prav le igrači v rokah skritih vodnikov in gospodarjev, katerim morajo biti bolj poslušni kot tovorna živina svojim brezsrčnim voznikom. Obdajala ga je groza ob misli na fisteга temnega odbornika, ki ga je med izpraševanjem tako strupeno gledal in ni ves čas znil niti ene besede, pa se je želel, kakor da bi hotel reči: Ti Urh si pač dovolj prebrisan, da premočiš to domišljave in otročje odbornike, toda glavno opravilo boš imel z menoj in tistimi, ki jih jaz zastopam, in takrat te bo minila vsa zgovornost... Čim bolj je mislil na tega človeka, tem bolj se je umikalo čustvo veselja čustvu negotovosti in strahu glede bodočnosti. Saj je tudi dobričina predsednik devolj jasno povedal, da ga pusti »zaenkrat« domov. Dodal je tudi svarilo, naj »pazi na svoj jezik.«

V novi položaj se je tako živo zamislil, da je začel kar sam s seboj glasno govoriti: »Urh, dokler imaš opravila z ljudmi, ki se navdušujejo za narodno, kaj narodno, *nerodno* osvobodilno gibanje samo iz narodnega navdušenja ali iz sočutja do ubogih ljudi, ki hrepenijo le po pravičnih socialnih reformah, ti je lahko govoriti, saj tudi oni čutijo prav to, kar ti sam. Toda kako boš govoril s tistimi, ki jim ni prav nič do naroda in se tudi iz bede kmeta in delavca le norčujejo ter rabijo te stvar le kot limanice, da nanje vabijo ljudstvo in z njegovo pomočjo pridejo do oblasti? Kako se boš zagovarjal pred tistimi, ki so jita tvoja vera, tvoja narodnost in tvoja socialna poštenost tisočkrat proklete, ako ti ne služijo v tvoja postaneš njih hlapec in ne prikažeš vsemu, kar oni od tebe zahtevajo? *Kako boš ugnal tiste, ki zahtevajo, da si danes na njihov ukaz navdušen za svobodni Trst, jutri za italijanski Trst, po jutrišnjem za jugoslovanski Trst, čez tri dni za jugoslovansko-italijanski Trst, čez štiri za komunistični Trst vseh narodov sveta itd.* Tudi ko bi si hotel »lažjo in hinavščino pomagati, kaj lahko padeš v zanko, ako ne veš, *kako politično, socialno, narodno in versko prepričanje je prav tisti hip zasvožen od tovarne proletarskega svetovnega prepričanja v Moskvi.*«

Pred leti so partizanom ukazovali, da morajo biti verni in pobožni, danes je vsak vernik sumljiv in že poroka v cerkvi je znamenje reak-

cionarstva, ki bo kmalu zločin proti »ljudski oblasti« in progresivni demokraciji. Ta je tako napredna in napredujoča, da je danes reakcija, kar je bilo večeraj najnovejša iznajdba to vrtočlave »naprednosti« ali progresivnosti.

Urh, zdaj pokaži, kaj znaš in zmoresi! Kdo te bo rešil, ako prideš v roke takemu zločinskemu tipu, kakor je bil tisti odbornik v kotu? Še nadškof Stepišec je slabo opravil, čeprav je 38 minut tako dobro govoril.

Tako je mislil in sam pri sebi govoril Urh. K sreči ga nihče ni slišal. Večerja je že bila na mizi, ko je vetopil k Žefovim, ki so bili že v skrbeh zanj, ker se je zamudil precej več, kakor so pričakovali. Urh je odmolil z družino in sedel za mizo, toda jesti ni mogel. Niti prijača mu ni teknila, kajti po par požirkih je odmaknil kozarec daleč proč od sebe.

Žef: »Kako si kaj opravil? Nekam nenavadno slabe volje si. Ali se čutiš bolnega, da nočeš ne jesti ne piti?«

Urh: »Kako naj še jem, ko sem, kakor se zdi, že ves v močniku? Vaš vaški odbor me je klical na odgovor radi raznih čenč, ki jih govorijo o meni po vasi. Vse izvira iz zavisti, kakor je sploh ves komunizem zrastel predvsem iz zavisti. Ljudstvo, ki se da uloviti na komunistične limanice, je tako dovzetno za tak nauk ali iz zavisti, ali zato, ker ne ve, da ga drugi ženejo v to smolo iz zavisti. Pravi komunisti niso proti

socialni krivici, ampak hočejo, da bodi socialna krivica njih monopol. Oni niso proti zlorabi kapitala, ampak hočejo, da ga samo oni zlorabljajo. Pravi komunisti niso proti nasilju, ampak hočejo, da bo čisti tudi ta njihov monopol. Vse, ker je bilo narobe, postane pod njimi prav in pravično. Podobni so človeku, ki sedi pri gledališki predstavi in se mu zdi strašno grda in slaba samo zato, ker ne igrajo oni na odru najbolj zazelenih in odobravnih vlog. Sicer pa je vaš odbor še človeški in sem so z njim dokaj dobro pomenil. Le en človek mi ni bil všeč. Ali veš ti, kdo bi bil tisti fant, ki se oblači kot kak gizdalin in gleda tako oblastno, kot nekdo Mussolini po goriških zidovih?«

Slavica: »To pa je Čene, ki je bil svoječasno najhujši fašist in je pozneje bil v gozdu, kjer je menda napravil celo posebno rdečo šolo. Sprejeli so ga, ker je bil v borbi zelo krut in menda ima na vesti tudi precej nečestnih ljudi.«

Žef je ob imenovanju tega človeka močno zakašljaval in poropotal s stolico ter urno skočil okrog hiše. Nato je spet prisedel in priporočil, naj za božjo voljo govorijo tiho, ker se tega človeka vse boji.

Žef: »Tega človeka ni maral nihče imenovati v Odbor, pa na ukaz od zgoraj smo ga morali sprejeti. Višje oblasti z našim odborom sploh niso bile zadovoljne, ker mi smo pač za narod, a njim je to premalo.«

Urh: »In ta človek je gledal me-

ne tako strupeno, odbornike pa tako zaničljivo, da me resno skrbi, ali je moja zadeva dokončno rešena, ali pa naj pričakujem po prvih kapljicah cele povodnji nevesčnosti. Bomo videli, kaj bo odgovoril Pokrajinski narodno osvobodilni odbor.«

Žef: »Bojim se, da bo odločil, kakor se bo zdelo prav tistemu Čenu, ki so mu svoječasno pravili »Črna figa, zunaj črna, znotraj rdeča«. Proj, pozneje, danes in jutri bo tam, kjer je kaj posla za pokvarjene ljudi.«

Urh: »Če je tako, moje slutnje niso neutemeljene. Pomisliti moram, ali mi še kaže biti tu.«

Žef: »Dokler uživaš naklonjenost Odbora, ne bo prav velike nevarnosti. Nocoj že lahko mirno spiš. Ne bo pa slabo, ako se v zadevi posvetiš s kako modro osebo.«

Slavica: »Veste kaj, nune Urh, pojdimo na Sveto goro. Siromak piše o Sveti gori tako lepo, da me vedno mika, da bi enkrat spet romala na to božjo pot. Tam se boste posvetovali s kakim patrom.«

Urh: »In sv. spoved bom opravil, kajti po dobri spovedi bi niti smrt ne bila največja nesreča.«

Žef: »Pa pojdimo vsi, saj je res že sramota, da radi večnega govorenja o narodni svobodi popolnoma pozabljam na prvo svobodo, ki je ta, da se rešimo hudiča in njegovih skušnjav, ki nas vse več ali manj slepi in muči, da ne najdemo prave poti iz sužnosti, v katero nas je zapeljalo navdušenje za svobodo.«